

Høringssvar om fornyelse av studie- og emneporteføljen ved UiT fra Institutt for lærerutdanning og pedagogikk (ILP)

1) Innledning

Vi viser til brev fra UiTs rektor, datert 15.08.23 og sender her svar til HSL-fakultet på høringsspørsmålene i brevet.

De sentrale momentene i høringssvaret fra ILP er

- Byggeklossmodellen kan være hensiktsmessig for disiplinutdanninger.
- ILP er i dag matriseorganisert. Sammenheng og profesjonsorientering er vesentlig for de rammeplanstyrte lærerutdanningene (BLU, GLU, PPU). Disse utdanningene bør derfor forvaltes at et profesjonsorientert fagmiljø, og ikke matriseorganiseres utover den omfattende matriseorganiseringen som ILP allerede har gjennomført og praktiserer.
- Lærerutdanningene står ovenfor store utfordringer (blant annet rekruttering) og viktige eksterne prosesser (blant annet varslet stortingsmelding om profesjonsutdanninger). Endringer som følge av UiTs studieporteføljegjennomgang må ta hensyn til slike utfordringer og eksterne prosesser.

Institutt for lærerutdanning og pedagogikk ved UiT Norges arktiske universitet (ILP) har ca. 1400 studenter og om lag 200 ansatte, fordelt på to campus (Tromsø, Alta) og har også flere mindre studiesteder hvor det foregår desentralisert og samlingsbaserte utdanninger. ILP er det nest største instituttet på UiT. ILP tilbyr flere disiplinære studieprogram (bachelor- og mastergrad i pedagogikk, spesialpedagogikk, utdanningsledelse og logopedi) og flere rammeplanstyrte profesjonsutdanninger (grunnskolelærer, barnehagelærer, praktisk-pedagogisk-utdanning). ILP bidrar også med de integrerende fagene pedagogikk og fagdidaktikk, samt tilrettelegging for praksis, i de matriseorganiserte lektorprogrammene i realfag og språk og samfunnsfag. Flere av utdanningsprogrammene gis både på campus Alta og campus Tromsø. En betydelig del av utdanningsvirksomheten ved ILP er knyttet til desentraliserte, samlingsbaserte studietilbud (grunnskolelærerutdanning i Harstad og på Finnsnes og barnehagelærerutdanning i Kirkenes, Narvik og Harstad). I tillegg er ILP et av de miljøene ved UiT med størst aktivitet når det gjelder EVU, et virksomhetsområde som er i vekst ved instituttet.

Dette høringssvaret er utformet av ILPs ledergruppe (instituttleder, assisterende instituttledere og kontorsjefer). Forslaget fra styringsgruppa for studieporteføljegjennomgangen, høringsspørsmålene og ILPs høringssvar har vært drøftet med studieprogramledere på ILP, og på tre åpne møter ved instituttet: et for disiplinutdanninger med hovedvekt på byggeklossmodellen (29.08.ca 40 deltakere); et for profesjonsutdanninger, med hovedvekt på strategien matriseorganisering (31.08. med 70 deltakere); og et for ansatte i administrasjonen, med vekt på administrative konsekvenser (04.09. med 25 deltakere).

Høringssvaret er disponert slik at første del av høringssvaret omhandler disiplinutdanninger ved ILP. Her blir både høringsspørsmål knyttet til byggeklossmodellen og til ulike strategier kommentert. Neste del handler om rammeplanstyrte profesjonsutdanninger ved ILP. Her beskriver vi først utfordringer som lærerutdanningene står ovenfor (svak rekruttering og frafall fra yrket). Det er viktig

at gjennomgangen av studieporteføljen ved UiT styrker arbeidet med å løse disse utfordringene. Deretter gjør vi rede for nasjonale prosesser og evalueringer knyttet til disse utdanningene. Ei varslet stortingsmelding om profesjonsutdanninger og behandlinga av den vil legge premisser for hvordan disse utdanningene kan organiseres. Avsluttede og pågående evalueringer fra NOKUT kan også bidra med relevant kunnskap om hensiktsmessig organisering av disse utdanningene. På bakgrunn av dette kommenterer vi høringsspørsmålene knyttet til ulike strategier. Vi legger særlig vekt på å redegjøre for elementer ved lærerutdanningene som tilsier at ytterligere matriseorganisering ikke er hensiktsmessig. Til slutt i høringssvaret kommenterer vi spørsmålene knyttet til gjennomgående endringer, rammevilkår og læringsdesign.

Høsten 2020 ble ILP omorganisert etter en fakultetsdrevet evaluering av styring og ledelse. Det ble besluttet å innføre matriseorganisering av ILP, samt endre lederstrukturen. Ny modell ble iverksatt fra 1.1.2021 (se vedlagte organisasjonskart). Fagpersoner er samlet i fagseksjoner (realfag, språkfag, praktisk-estetiske fag, pedagogikk og samfunnsfag og religion) som ledes av en fagseksjonsleder med delegert personalansvar og ansvar for faglig utvikling. Studieprogrammene ledes av studieprogramledere. I tillegg har instituttet en stor etter- og videreutdanningsportefølje (EVU), som også har egne ledere. Fordeling av undervisningsoppgaver gjøres i samarbeid mellom fagseksjonsledere, EVU-ledere og studieprogramledere, på tvers av campus og på tvers av program.

ILP har en kultur som ivaretar fornying og samordning. Ved ILP har det i flere år foregått prosesser med samme siktemål som UiTs studieporteføljegjennomgang: Gode og relevante utdanninger og god utnyttelse av UiTs ressurser. Utdanningene i pedagogikk, logopedi og spesialpedagogikk er delvis samkjørt mellom ulike programmer, og samkjørt mellom campus Alta og campus Tromsø. Det har de siste årene pågått et stort arbeid for å samordne utdanninger, slik at gevinsten av en matriseorganisering skal kunne tas ut. Vi samkjører nå helt på tvers av campus, det innebærer at vi «fyller arbeidsplaner» til ansatte både i Tromsø og i Alta for å få holde kostnadene nede. Vi samkjører mye undervisning på tvers av program, alle disiplin- og profesjonsprogrammene våre har samkjøring med andre program. Dette er ressursparende, men krever god logistikk og ledelse tett på (se vedlagte oversikt over eksisterende samordning mellom GLU 1-7, GLU 5-10 og fagdidaktisk master for lærere). For enkelte av programmene samkjører vi også på tvers av årstrinn. Den omfattende samordningen kombinert med at ansatte underviser på tvers av program og campus, en omfattende EVU-portefølje og sterk vektlegging av ledelse og styring, har vært utslagsgivende for at ILP allerede første året etter ny organisering kvittet seg med et underskudd på 20 mill kroner. Siden det har vi gått i balanse, også når rammene har endret seg underveis i budsjettåret. ILP er nå et veldrevet institutt som klarer å oppfylle våre forpliktelser med å gi gode disiplin- og profesjonsutdanninger både på og utenfor campus, vi opprettholder og øker forskningsaktiviteten vår og vi bidrar med en stor etter- og videreutdanningsportefølje.

Det kan ut fra dette se ut som matriseorganisering er en suksessoppskrift som bør følges av flere. Før det konkluderes med det, vil vi legge til at vår erfaring er at en matriseorganisasjon også er svært krevende å lede. Det krever stor innsats og høy kompetanse blant ledere, og det krever ledere som er tett på den virksomheten som ledes, altså ledelse innenfra. Matrisens størrelse, altså hvor stor enhet som omfattes av matrisen, vil være avgjørende. ILP nærmer seg en grense for hvor stor en enhet bør være. Ved ILP har vi opparbeidet oss atskillig erfaring med de muligheter og begrensninger som en matriseorganisering innebærer, ikke minst når det gjelder behov for ledelse og koordinering.

Vi har derfor mange ansatte, både ledere og andre, som kan bidra med erfaringsdeling dersom en matriseorganisering vurderes som modell ved andre enheter.

2) Disiplinutdanningene ved ILP

Her inngår BA pedagogikk, BA spesialpedagogikk, MA pedagogikk, MA spesialpedagogikk, MA logopedi, MA utdanningsledelse. ILP tilbyr også Master i fagdidaktikk som påbygging for lærere. Dette studietilbudet er ikke rammeplanstyrt, men er likevel nært knyttet til de rammeplanstyrte profesjonsutdanningene våre og omtales sammen med dem seinere i høringssvaret.

a) Grunnmodell for disiplinutdanningene ved UiT:

Høringsspørsmål 1

Fakultetene bes om å vurdere hvilke studietilbud som bør omfattes av byggeklossmodellen. Videre bes fakultetene om å vurdere hvordan byggeklossmodellen vil virke for det enkelte fagområde, enhet, institusjonsnivå og avtakerfeltet, herunder vurdere behov for ev. justeringer i foreslåtte rammer og føringer for 'byggeklossmodellen'.

Etter vår mening er byggeklossmodellen en god måte å organisere disiplinære bachelorgradsprogram. Den bør omfatte begge de nevnte bachelorprogrammene ved ILP (pedagogikk og spesialpedagogikk). Disse bachelorprogrammene er allerede delvis samordnet.

Det er etter vår oppfatning også behov for grundigere utredninger om plassering av ulike elementer i byggeklossmodellen. For eksempel vil passering av fellesemne første semester (ex.phil.) føre til at emner som gis som programfagsemner for førstesemesterstudenter (20 stp) må suppleres for å kunne tilbys om et semesters emnepakke valgfag (30 stp) til studenter fra andre program.

Høringsspørsmål 1a

Er det særlige tilfeller hvor rammene på 90 studiepoeng programfag og 60 studiepoeng valgfag på bachelornivå bør kunne fravikes?

Det er viktig at oppbygging basert på byggeklossmodellen, som innebærer færre studiepoeng i programfag enn dagens studieprogrammer, sikrer at uteksaminerte studenter oppfylle opptakskrav til relevante mastergradsprogram, både ved UiT og ved andre universiteter. For bachelorprogrammene våre i pedagogikk og spesialpedagogikk, som i dag er delvis samordnet med et felles førstesemester, må vi utrede om nåværende samordning kan gå på bekostning av tilstrekkelig fordypning i programfaget.

Høringsspørsmål 1b

Er det særlige tilfeller hvor rammene på inntil 70 studiepoeng programfag på masternivå bør kunne fravikes?

Mastergradsprogrammene i logopedi og spesialpedagogikk er her klassifisert som disiplinfag. Utdanningene har imidlertid flere likheter med profesjonsutdanninger ved at de kvalifiserer studenter for yrkesutøvelse hvor det kreves inngående kunnskap innen flere ulike områder. I disse programmene er det viktig med tilstrekkelig fordypning i programfag, og grensen på 70 stp må vurderes nærmere for disse mastergradsprogrammene.

Høringsspørsmål 1c

Er det noen fagområder hvor valg mellom to alternative masterfordypninger ikke vil være hensiktsmessig?

Ved mastergradsprogrammet i pedagogikk har studenter tidligere hatt mulighet for å velge mellom stor masteroppgave (60 stp) og liten masteroppgave (30 stp). Vi har gått bort fra dette fordi det har vist seg vanskelig å gjøre tydelig for studenter, veiledere og sensorer på hvilken måte kravene til stor og liten masteroppgave er ulike. Vi har i stedet valgt å beholde ordningen med stor masteroppgave, og redusert omfanget til 50 stp.

For mastergradsprogrammene i spesialpedagogikk og logopedi kvalifiserer studenter for yrkesutøvelse hvor det kreves inngående kunnskap innen flere ulike områder. Disse programmene har nå 90 stp programfag, og det må vurderes nærmere om dette kan reduseres.

Høringsspørsmål 1d

Hvilke fellesemner bør prioriteres på bachelor- og masternivå, og hvordan bør det faglige ansvaret ivaretas i slike fellesemner?

Mange av våre studenter vil i sine framtidige yrkesliv kunne få bruk for kompetanse innen prosjektledelse, formidling, tverrfaglig samarbeid, samskapning og kreativitet knyttet til store samfunnsutfordringer. Pedagogisk kompetanse blir stadig mer relevant på flere samfunnsområder. ILP kan bidra med fellesemner som kan tilbys utenfor egen programmer, blant annet:

1. Kritisk tenkning
2. Informasjonskompetanse
3. Ledelse av utviklingsarbeid
4. Mangfold
5. Migrasjon

Fra en gruppe ansatte på tvers av ILP og ISK har det kommet et konkret forslag til fellesemne: *Kritisk tenkning, medborgerskap og digital teknologi*. Dette vil være et emne som kan tas av ulike studentgrupper, men som administreres fra ILP. Emnet vil kunne inngå som valgfag i bachelor i statsvitenskap, sosiologi, pedagogikk, spesialpedagogikk, filosofi, etc, og i bacheloren i medie- og dokumentasjonsvitenskap som et valgfritt emne eller som valgemenne i en minor (bifag) i medievitenskap, i tillegg til i lærerutdanningene. Undervisere fra ILP (lærerutdanningene og pedagogikk) og ISK (MDV) vil undervise i emnet.

Ny budsjettmodell må ivareta finansiering for institutter som tilbyr fellesemner.

b) Valg av strategier for videreutvikling av disiplinfaglige studieprogram ved ILP

Høringsspørsmål 1

Rektor ber fakultetene om å identifisere og vurdere hvilke fagområder hvor undervisning og fagansvar bør organiseres som matrise, ikke bare internt på eget fakultet, men også mellom fakulteter. Det skal gjøres en særlig vurdering av koblingen mellom profesjonsfag og disiplinfag, og sambruk av undervisningsressurser mellom disse.

ILP er allerede matriseorganisert. Vi har over flere år arbeidet med å samordne ulike utdanningsprogram, blant annet bachelorprogrammene i pedagogikk og spesialpedagogikk. ILP har allerede satt i gang prosesser for å vurdere ytterligere samordning mellom

mastergradsprogrammene våre. Dette innebærer blant annet sambruk av emner, men også vurdering av om masterprogrammer kan slås sammen under en paraply med flere studieretninger, for å redusere ressursbruk og unngå at program konkurrerer om de samme studentene.

Samordning med de rammeplanstyrte profesjonsutdanningene på ILP (lærerutdanningene) kan også være aktuelt for disiplinprogrammene ved ILP.

Høringsspørsmål 2

Rektor ber fakultetene gjøre en særlig vurdering av hva som bør gjøres med emneområder og programmer som over tid har lav rekruttering, små fagmiljøer og/eller uforholdsmessig store driftskostnader. Vurderingene bør ta utgangspunkt i strategiene som er foreslått i rapporten. Effekt av å innføre byggeklossmodell bør også vurderes, samt en vurdering av hvorvidt fagområdet bør gis som programfag eller kun som valgfag/årsenhet. I vurderingene bes fakultetene også om å ta hensyn til det totale omfanget av emneområder og programmet i denne kategorien. Videre bør det også ta hensyn til om UiT har et særlig ansvar eller særlig forutsetninger for utvikling av fagområdet.

Søkning til programmene våre er gjennomgående god. Samordning kan bidra til mer robuste studentmiljø og redusert ressursbruk.

Høringsspørsmål 3

For engelskspråklige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere hvilke konsekvenser innføringen av skolepenger har gitt for tilbudet og hvilke grep som bør tas for å sikre at studietilbudene er bærekraftig.

Dette er ikke aktuelt for ILP. Pr i dag tilbyr vi ingen engelskspråklige utdanninger.

Høringsspørsmål 4

For øvrige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere strategiene sammenslåing og arbeidsdeling, samt vurdere hvor det er særlige potensial for flere studenter/studiepoeng gjennom bedre tilpasning, for eksempel fleksibilisering, tilrettelegging for kombinasjon heltid og deltid og lignende. Vurderingen bør særlig fokusere på hva som skal til for å lykkes med dette.

Flere av mastergradsprogrammene våre (logopedi, spesialpedagogikk og pedagogikk, barnehagefaglig studieretning) tilbys allerede som (delvis) samlingsbasert og tilrettelagt for deltid. En stor del av studentene tar disse programmene som videreutdanning.

3) Rammeplanstyrte profesjonsutdanninger ved ILP

Her inngår

- Grunnskolelærerutdanning 1-7 og 5-10, tilbys ved campus Tromsø og campus Alta (samlingsbasert) og som samlingsbasert desentralisert tilbud i Harstad (et kull, startet H22) og Finnsnes (et kull, startet H23)
- Barnehagelærerutdanning, tilbys ved Campus Tromsø (ordinært studium og samlingsbasert studium, campus Alta (samlingsbasert), og som samlingsbasert desentralisert tilbud i Harstad (et kull, startet 2023), Finnsnes (et kull, startet 2022) og Kirkenes (et kull, startet 2021)

- Praktisk- pedagogisk utdanning for allmennfag, tilbys ved campus Tromsø som deltidsstudium og praktisk pedagogisk utdanning for yrkesfag, tilbys ved campus Tromsø som samlingsbasert deltid og campus Alta som samlingsbasert deltid.
- Mastergrad i fagdidaktikk for lærere (videreutdanning)
- I tillegg bidrar ILP med de profesjonsfaglige elementene (60 stp pedagogikk og fagdidaktikk) og tilrettelegging for praksis i de integrerte lektorprogrammene i realfag og språk og samfunnsfag ved campus Tromsø
- Program for ferdigstilling av påbegynt lærerutdanning.

a) Utfordringer og viktige prosesser

Utfordringer for lærerutdanninger

Lærerutdanningene står ovenfor store utfordringer. De siste årene har søkning til de ulike typene lærerutdanning falt dramatisk. Dette vekker bekymring langt utenfor fagmiljøene som utdanner lærere. Skole- og barnehageeiere, politiske myndigheter på lokalt og nasjonalt nivå og fagforeninger ser på dette som en alvorlig samfunnsutfordring. Årsakene til at få studenter søker seg til lærerutdanning er sammensatt, og gjenspeiler nasjonale og internasjonale trender, og antas og også henge sammen med lønnsforhold i læreryrket, arbeidsforholdene i skole og barnehage (økte dokumentasjonskrav/byråkrati, generell tidsknapphet og økt voldsbruk i skolen).

En annen utfordring knyttet til læreryrket og lærerutdanningene, er at bekymringsverdig mange nyutdannede lærer slutter etter få år i yrket. Årsaker til dette kan være de samme som fører til svak søkning til lærerutdanninger. I tillegg er det en uttalt bekymring at lærerutdanning i for liten grad forbereder nyutdannede lærer på arbeidshverdagen som møter dem i skolen. Dette omtales gjerne som «praksissjokket». I Studiebarometeret gir studenter ved både integrert lektorutdanning, grunnskolelærerutdanninger og barnehagelærerutdanning uttrykk for at lærerutdanningen har svak tilknytning til yrkeslivet. Det er altså viktig å styrke profesjonsinnretting av lærerutdanningene ytterligere. Disse utfordringene vil kreve at innsatsen for å få til gode sammenhenger mellom teori og praksisopplæring økes, blant annet gjennom økt samarbeid med praksisfeltet, samarbeid pedagogikk-fagdidaktikk og samarbeid mellom fag, pedagogikk og praksis. De integrerte lærerutdanningene vi har i dag har dette som tydelig ambisjon, og dette er også krav i de nasjonale rammeplanene.

Svak rekruttering og stort frafall fra yrket fører til underdekning av lærere og at en stor andel av skoler og barnehager ikke klarer å rekruttere kvalifisert personell. En stor andel av lærer- og barnehagelærerårsverkene utføres av lærere uten godkjent utdanning.

Pågående prosesser som berører lærerutdanninger

For tiden foregår det flere nasjonale prosesser som vil få betydning for organisering av lærerutdanninger. Regjeringa har varslet ei stortingsmelding våren 2024 om rammeplanstyrte profesjonsutdanninger. Det er sannsynlig at denne stortingsmeldinga vil legge nye premisser for organisering av lærerutdanningene. Rammeplaner for barnehagelærerutdanninger og lærerutdanninger har vært justert flere ganger de siste årene. Det settes i disse dager ned et nasjonalt ekspertutvalg som skal vurdere hvordan rammeplanstyring kan reduseres, og resultatet av dette arbeidet skal inn i den omtalte stortingsmeldingen.

I 2022 presenterte NOKUT ei nasjonale evaluering av integrerte lektorprogram. Konklusjonene her er blant annet at det er utfordrende å skape en sammenheng mellom profesjonsfag (pedagogikk og

fagdidaktikk), disiplin og praksis, og at en stor andel lektorstudenter ved UiT opplever at emner som tilbys ved de disiplinaglige instituttene bare i begrenset grad er tilpasset lektorutdanningen. Evalueringen peker også på at det er utfordrende å sikre tilstrekkelig *styringskraft* i programledelsen (NOKUTs evaluering av lektorutdanninger, s. 61). For tiden gjennomfører NOKUT ei omfattende nasjonal evaluering av grunnskolelærerutdanningene. Det er forventet at denne evalueringen vil gi kunnskap for forbedring og videreutvikling av disse utdanningene.

Det er viktig at gjennomgangen av studieporteføljen tar hensyn til og bygger videre på relevant kunnskap om lærerutdanningene og andre pågående prosesser som forventes å påvirke lærerutdanningene. Lærerutdanningene og læreryrket har vært gjennom flere omfattende reformer de siste årene (overgang til femårig grunnskolelærerutdanning, læreplanreformen Fagfornyelsen, endringer i rammeplaner, og ved UiT fusjoner med UiT og Høgskolen i Tromsø og Høgskolen i Finnmark). Det vil være lite hensiktsmessig å sette i gang endringer som følger av studieporteføljegjennomgangen uten å bygge på evalueringer av utdanningene og før vi har kjennskap til behandling av den varslede stortingsmeldinga. Ved å sette i gang interne prosesser ved UiT som bare delvis er synkronisert med andre prosesser oppstår en fare for reformsitasje.

Desentraliserte lærerutdanninger og annet eksternt arbeid

For å imøtekomme behovet for flere nyutdannede lærere i distriktskommuner og bøte på svak rekruttering til lærerutdanninger ved UiTs campuser, har UiT tilbudt flere desentraliserte lærerutdanninger utenfor campuser og vanlige studiesteder: samlingsbaserte barnehagelærerutdanninger i Kirkenes, Finnsnes, Harstad og Narvik, og samlingsbaserte grunnskolelærerutdanninger i Harstad og Finnsnes. Disse tilbudene har hatt god rekruttering og bidratt til å utdanne lærere i distrikter hvor behovet er stort. Utdanningene ser ut til å fungere etter hensikten i den forstand at de rekrutterer studenter som ellers ikke ville tatt disse utdanningene, nemlig studenter med familie som er etablerte i en region og som ikke ønsker eller har mulighet til å flytte til et av våre campuser for å ta utdanning. Behovet for desentraliserte utdanninger ser ikke ut til å avta, det ser snarere ut til å øke.

Desentraliserte utdanninger har ikke funnet sin endelige form, og det er viktig å videreutvikle modeller som både er i tråd med samfunnets behov, og samtidig er bærekraftige for UiT og ILP. Organisering av desentraliserte studietilbud må være økonomisk bærekraftige og også bærekraftige med hensyn til bemanning og belastning for de ansatte som skal undervise i store deler av sin tid utenfor campus der de har sin arbeidsplass. Disse utfordringene krever at vi har utdanninger som er enkle å håndtere rent ledelse- og bemanningsmessig, der det er kort vei mellom beslutning og igangsetting. Det krever også at ulike team av lærere som oppøver kompetanse i denne typen utdanninger over tid. Dette er en særlig didaktisk og organisatorisk kompetanse, som kommer i tillegg til faglig og pedagogisk kompetanse.

ILP har en betydelig etterutdanningsaktivitet rettet mot barnehage- og skolefeltet, blant annet finansiert gjennom tilskuddordninger som Rekomp, Dekomp og Kompetanseløftet. Vi arbeider kontinuerlig med å styrke koblingene mellom denne etterutdanningsvirksomheten og våre ordinære utdanninger. Dette skjer blant annet ved at våre undervisere i grunnutdanningene har nært samarbeid med praksisfeltet i forbindelse med utvikling og gjennomføring av etterutdanning. Dette gir våre undervisere oppdatert og praksisnær forståelse av utfordringer og utvikling i skoler og barnehager og tilgang til et forskningsfelt for utvikling av profesjonsrelevant forskning. Denne forståelsen og kunnskapen som utvikles, bidrar i utvikling av lærerutdanningene ved at undervisning

for ordinære utdanninger er basert på god kjennskap til og kunnskap om praksisfeltet. Dette samspillet mellom EVU-tilbud i samarbeid med skoler og barnehager, og lærerutdanningene omtales som *det doble formålet* med den statlige strategien for dagens etterutdanning. Siden 2017 er denne virksomheten mangedoblet, den nasjonale potten til satsingen er på 650 mill kroner årlig og Arboutvalget (2020) trakk i sin rapport nettopp fram ILP som helt sentral i denne virksomheten ved UiT.

b) Valg av strategier for videreutvikling av rammeplanstyrte profesjonsutdanninger ved ILP

Høringsspørsmål 1

Rektor ber fakultetene om å identifisere og vurdere hvilke fagområder hvor undervisning og fagansvar bør organiseres som matrise, ikke bare internt på eget fakultet, men også mellom fakulteter. Det skal gjøres en særlig vurdering av koblingen mellom profesjonsfag og disiplinlag, og sambruk av undervisningsressurser mellom disse.

Styringsgruppa foreslår i sin rapport matrise som en modell, også for profesjonsutdanninger. Matrisemodellen kan innebærer at profesjonsutdanninger sambruker undervisningsressurser fra disiplinlaglige utdanninger. UiTs lektorprogrammer er organisert etter en slik modell, ved at lektorstudententer tar emner fra andre studieprogrammer med samme undervisning og læringsmål som studenter fra disiplinprogrammer. I tillegg inngår til sammen 60 stp profesjonslaglige emner i lektorprogrammene. ILP vil sterkt fraråde at en slik eller liknende modell tas i bruk på de øvrige lærerutdanningene (GLU 1-7 og 5-10, og BLU). I de følgende avsnittene vil vi gjøre rede for flere problematiske sider ved å adoptere lektormodellen til de øvrige lærerutdanningene.

Det er viktig at utdanningene organiseres slik at faglig kvalitet styrkes. I styringsgruppas rapport framholdes det at «[m]atriseorganisering vil kunne bidra til større grad av forskningsbasert undervisning og undervisningen vil bli mindre sårbar ved at det er større fagmiljø som har ansvaret for å gi den (s. 19)». Fra ILPs perspektiv er det viktig å påpeke at faglighet i profesjonsutdanningene må ses i sammenheng med kravene profesjonene stiller til kompetanse for å utøve yrket. Disse kravene framkommer i de nasjonale rammeplanene, og er en kombinasjon av disiplinlaglig, fagdidaktisk, pedagogisk og praktisk kompetanse. Faglig kompetanse og forskningsbasert utdanning i disse utdanningene innebærer å forholde seg nært til forskning om samspillet mellom fag, fagdidaktikk, pedagogikk og utøvelse og læring gjennom praksis. Ved ILP har det i de senere årene nettopp vært en satsing på forskning innenfor og om lærerutdanningene selv, blant annet gjennom NFR-prosjektet *LAB-Ted (Learning, Assessment and Boundary Crossing in Teacher Education)*. Vi er opptatt av å skape sammenhenger mellom vår forskning, våre utdanninger og vårt samfunnsansvar. Dette gjør vi gjennom satsing på forskning om utfordringer i sektoren, blant annet gjennom et prosjekt om praksisopplæringen i GLU og lektorutdanningen finansiert av HK-dir. Legitimiteten som lærerutdannere har overfor skoler og barnehager avhenger av at vesentlige deler av forskningen som undervisningen bygger på, skjer i samarbeid med praksisfeltet. ILP har for øvrig et godt samarbeid med andre institutter på forskningssiden, med felles forskningsgrupper på tvers av instituttene. Dette kan utvikles videre, til beste for alle parter.

Ved matriseorganiserte lærerutdanninger, der emner fra disiplinprogram utgjør en vesentlig del av en lærerutdanning, er det vanskelig å sikre at de profesjonslaglige og integrerende laglige elementene blir godt ivaretatt. Vi anbefaler at det er studentene og utdanningsprogrammenes

overordnede læringsmål som er omdreiningspunktet i en matrise. En alternativ modell for matriseorganisering kan innebære at ansatte ved ILP kan bidra med undervisning ved andre enheter og at ansatte fra andre enheter kan undervise i ILP sine emner. ILP har et veletablert samarbeid med UMAK om drama- og musikkundervisning. I enkelte tilfeller kan det være hensiktsmessig at studenter tar emner ved andre fagmiljø. ILP har et slikt etablert samarbeid med ISK om samisk for lærere.

I forbindelse med fusjonen mellom Universitetet i Tromsø og Høgskolen i Tromsø i 2009 ble lærerutdanningen valgt ut som et felt der det nyfusjonerte universitetet kunne starte noe nytt. En idé om grunnskolelærerutdanning på masternivå vokste fram, inspirert av finsk lærerutdanning. Den nye masterutdanningen, *Pilot i Nord*, skulle være en differensiert lærerutdanning som kombinerte akademisk dybde med en utvidet og mer FoU-basert praksisopplæring – i en integrert utdanning, i tråd med den finske modellen. Utdanningen ble godkjent av Kunnskapsdepartementet og startet i 2010. Den ble sett på som nasjonalt interessant og viktig, og dannet grunnlaget for at UiT/ILP sammen med UiO i 2011 fikk Norges første senter for fremragende utdanning, *ProTed (Professional Learning in Teacher Education)*. UiTs femårige masterutdanning dannet grunnlaget for at femårig grunnskolelærerutdanning ble innført nasjonalt i 2017. Grunnskolelærerutdanningen i sin nåværende form kjennetegnes av høy grad av integrasjon mellom fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis, i tråd med rammeplanene for utdanningen.

Praksisopplæringen er en obligatorisk del av alle profesjonsutdanningene våre, og detaljstyringen i rammeplanene er stor. Rammeplanene styrer både antall dager praksis, og fordeling på år. Det er også et eksplisitt krav at praksisopplæringen er veiledet og vurdert. I tillegg skal det være både progresjon og bredde i praksisopplæringen og integrasjon av både fagkunnskap, fagdidaktikk og pedagogisk teori. Dette legger store føringer på organisering og gjennomføring av de øvrige elementer i studiet. Praksisopplæringen er også en del av studiet som studentene setter stor pris på. Det er imidlertid kjent at kvalitet på praksisopplæringen varierer i for stor grad. Dette er en nasjonal utfordring som det arbeides med, både nasjonalt og lokalt. Å møte denne utfordringen krever imidlertid at utdanningen har en klar og tydelig organisatorisk forankring og ledelse. Det frykter vi er vanskeligere ved en matriseorganisering utover ILP.

Alle lærerutdanningene har en del tverrfaglige deler, i tråd med nasjonale planer for barnehager og skoler. Rammeplanen for barnehagelærerutdanning operer med sju tverrfaglige områder, blant annet kommunikasjon, språk og tekst; antall, rom og form; og kropp, bevegelse, mat og helse. De tradisjonelle fagene (matematikk, språk osv.) er integrert i disse tverrfaglige emnene. Læreplanverket for grunn- og videregående skoler vektlegger også gjennomgående, tverrfaglige tema. Ved en matriseorganisering, hvor ulike institutter skal levere hver sine faglige elementer, mener vi det vil være vanskeligere å skape integrasjon innad i disse tverrfaglige områdene.

En gjennomgående utfordring for matriseorganiserte profesjonsutdanninger er å sikre at studentene opplever helhet, sammenheng og progresjon i sin utdanning. Dette handler om hvordan program og emner legges opp, blant annet at de ulike emnene er tilrettelagt for nettopp profesjonsutdanningene.

Det har vist seg å være problematisk å sende våre studenter ut for å ta eksisterende emner i andre fagmiljø. Dersom vi skal kunne gjøre dette framover, må man nok betrakte emner fra andre fagmiljø mer som «innpass» av andre emner eller utdanninger, altså noe man gjør for mindre deler av en

utdanning, og der man dermed ikke krever tilrettelegging for praksisopplæring osv. Per i dag er det lite åpning for innpass i lærerutdanningene, men dette kan endre seg med den kommende stortingsmeldingen om profesjonsutdanningene. Det er viktig at studentene på en enkel måte kan finne ut hvem som kan svare på spørsmål knyttet til utdanningene, og hvem som skal støtte dem i utviklingen av deres profesjonsidentitet. Emnene i programmet må også forholde seg til omfattende mengde praksisopplæring. Anbefalingene våre blir dermed at UiT som hovedregel ikke sender studenter i lærerutdanning ut til emner ved andre enheter, og at samme enhet som eier program bør som hovedordning også eie emnene i programmet.

Utfordringene med å tilby nok desentraliserte utdanninger i tett samarbeid med regionenes behov, krever utstrakt tilrettelegging, kollegialt samarbeid og erfaring med og kompetanse om desentralisert utdanning. Vi kan vanskelig se for oss at UiT ville kunne tilby gode, desentraliserte GLU- og BLU-utdanninger (som vi gjør nå) hvis disse studieprogrammene blir matriseorganisert utenfor ILP.

Det er også stor etterspørsel etter etterutdanning. Kravet for å få tildelt EVU-midler for utdanningssektoren (tilskuddsordninger som Rekomp, Dekomp og Kompetanseløftet) er at hovedaktørene fra UH har ansvar for lærerutdanninger, altså fagansatte ved UiT i rollen som lærerutdannere og deltakere fra praksisfeltet. Også dette er vanskelig å gjennomføre ved matriseorganisering utover ILP.

I denne høringsuttalelsen kommenterer vi i liten grad UiTs lektorutdanning eller ILP sin del av den spesielt, utover å peke på de utfordringene som NOKUT mener en slik modell har:

Ulempene [med organisering av lektorutdanningene ved UiT] er at den komplekse strukturen kan gjøre god styring og ledelse vanskelig. Særlig kan endringsprosesser være tungrodd og problematiske å gjennomføre. I tillegg er det mange eksempler på at disiplinemnene ikke oppleves som tilstrekkelig relevante for utdanningen. [...] Matriseorganiseringen kan også være en utfordring for studentene ved at det kan være vanskelig å få tydelige svar når man lur på noe. Organiseringen gjør det mindre tydelig hvilke personer eller enheter som har ansvaret for studiets ulike deler (NOKUT-evaluering av lektorprogrammer, s. 61).

Vi vil sterkt advare mot å innføre en liknende modell for grunnskolelærerutdanningene og barnehagelærerutdanningen. Dette er basert på de erfaringene vi tidligere har omtalt, lærerprofesjonenes behov og de utfordringene som NOKUT peker på i sin evaluering av lektorutdanningene.

Høringsspørsmål 2

Rektor ber fakultetene gjøre en særlig vurdering av hva som bør gjøres med emneområder og programmer som over tid har lav rekruttering, små fagmiljøer og/eller uforholdsmessig store driftskostnader. Vurderingene bør ta utgangspunkt i strategiene som er foreslått i rapporten. Effekt av å innføre byggeklossmodell bør også vurderes, samt en vurdering av hvorvidt fagområdet bør gis som programfag eller kun som valgfag/årsenhet. I vurderingene bes fakultetene også om å ta hensyn til det totale omfanget av emneområder og programmet i denne kategorien. Videre bør det også ta hensyn til om UiT har et særlig ansvar eller særlig forutsetninger for utvikling av fagområdet.

Rekruttering til lærerutdanningene er en utfordring som vekker bekymring langt utover ILP. Instituttet vil involvere relevante aktører i rekrutteringsarbeidet og ta initiativ og bidra til satsinger ved UiT, regionalt og nasjonalt. Våre desentraliserte studietilbud er en del av denne satsingen.

Høringsspørsmål 3

For engelskspråklige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere hvilke konsekvenser innføringen av skolepenger har gitt for tilbudet og hvilke grep som bør tas for å sikre at studietilbudene er bærekraftig.

Dette er ikke aktuelt for ILP. Pr i dag tilbyr vi ingen engelskspråklige utdanninger.

Høringsspørsmål 4

For øvrige studietilbud ber rektor fakultetene vurdere strategiene sammenslåing og arbeidsdeling, samt vurdere hvor det er særlige potensial for flere studenter/studiepoeng gjennom bedre tilpasning, for eksempel fleksibilisering, tilrettelegging for kombinasjon heltid og deltid og lignende. Vurderingen bør særlig fokusere på hva som skal til for å lykkes med dette.

Som tidligere nevnt har ILP utviklet og driftet en betydelig portefølje av desentraliserte samlingsbaserte lærerutdanninger. Vi er i gang med å utrede ulike modeller for slike tilbud.

Vi ser også at det er potensial for bedre samordning mellom de rammeplanstyrte profesjonsutdanningene ved ILP og disiplinutdanningene ved ILP. Innholdet er definert i de rammeplanstyrte utdanningene, og i noen tilfeller vil (deler av) dette også kunne være relevante komponenter i disiplinprogrammene våre.

4) Gjennomgående endringer og anbefalinger

Høringsspørsmål

Rektor ber fakultetene om å vurdere om det er øvrige forhold som berøres av endringer i porteføljen knyttet til læringsdesign, faglig utvikling og rammevilkår (se kapittel 4 i vurderingsrapporten vedlegg 1). Enhetene bes særlig om å gi tilbakemelding på hva som bør være hovedregel for organisering av semesteret.

Emner bør etter vår vurdering som hovedregel strekke seg over hele semester. Mikroemner (1-5 stp) kan ha kortere varighet.

Avslutningsvis peker vi på tre forhold som vi ønsker å løfte fram og som ikke er særlig berørt i de andre delene av høringsuttalelsen: budsjettmodellen, studieadministrative forhold og samordningskostnader.

Budsjettmodellen ved UiT er under omlegging, og det vil være viktig at en ny modell legger til rette for de endringer som omleggingen av studieporteføljen vil medføre. Det mest konkrete eksemplet er den ønskede flyt av studenter og undervisning på tvers av enheter. Dette er krevende med nåværende budsjettmodell, og her må det skje endringer dersom ønsket flyt skal skje. Samtidig ønsker vi fra ILP sin side sterkt å beholde rammestyringen, for det er nettopp en samlet og oversiktlig økonomi for enheten som gjør det mulig for oss å ha den gode økonomistyringen som vi nå har.

De studieadministrative konsekvensene av de ulike modellene omtales bare i begrenset grad i rapporten fra styringsgruppa for studieporteføljegjennomgangen. Det er naturlig, og det er samtidig

viktig at disse konsekvensene får betydelig plass i det videre arbeidet og at representanter for de studieadministrativt ansatte på enhetene som skal gjennomføre endringene tas med i arbeidet.

Vårt avsluttende poeng handler om samordningskostnadene. ILPs erfaring med matriseorganisering tilsier at det vil komme et skjæringspunkt der samordningskostnadene overskrider samordningsgevinstene. Dette må det tas hensyn til i det videre arbeidet.

Tromsø, 8. september

Med vennlig hilsen

Siw Skrøvset

Instituttleder

Jens Breivik,

Assisterende instituttleder for utdanning